

GUJARATI SECOND ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER I

Time: 2 hours

100 marks

PLEASE READ THE FOLLOWING INSTRUCTIONS CAREFULLY

1. This question paper consists of 10 pages. Please check that your question paper is complete.
 2. Read the questions carefully.
 3. Answer ALL questions in the Answer Book.
 4. Number your answers exactly as the questions are numbered.
 5. Start each section on a new page.
 6. It is in your own interest to write legibly and to present your work neatly.
-

SECTION A

પ્રશ્ન-૧ નીચે આપેલો ગદ્ય વાંચી પ્રશ્નોના યોગ્ય જવાબ લખો.

અમદાવાદની સિવિલ હોસ્પિટલના ઓપરેશનથિયેટરની બહાર દોડધામ મચી ગઈ છે. જીવનમરણ વચ્ચે ઝોલાં ખાતા એક દર્દીના ઓપરેશન અંગે એક ગોરા દાકતર અને ભારતીય દાકતર વચ્ચે વિવાદ જાણો થયો છે. ભારતીય દાકતર પોતે કરેલા નિદાનમાં મધ્ધમ હોઈ એ દર્દીનું ઓપરેશન પોતાની રીતે જ કરવા માગે છે. ભારતીય દાકતરની આ મધ્ધમતા જોઈ, ગોરા દાકતર દર્દીને કંઈ થાય તો, એ અંગેની સઘળી જવાબદારી તેની ઉપર નાંખી દઈ ખસી ગયો. ભારતીય દાકતરે આ પડકારને ઝીલી લઈ દર્દીનું સફળ ઓપરેશન કરી વિરોધ કરનાર ગોરા દાકતરની શાખાશી મેળવી.

આ ભારતીય દાકતર તે ગુજરાતમાં અંધજનો માટે કલ્યાણપ્રવૃત્તિ આરંભનાર ડોક્ટર નીલકંઠરાય ડાહ્યાભાઈ છત્રપતિ. નીલકંઠરાયનો જન્મ ઈ. સ. ૧૮૫૪ માં વડોદરામાં થયેલો. એમનું મૂળ વતન અમદાવાદ, પરંતુ પિતા વ્યવસાય અંગે વડોદરામાં રહેતા. એમના વડવાઓએ વડોદરા રાજ્યમાં ઊંચી પાયરી પર નોકરી કરેલી, જેની કદરૂપે ગાયકવાડે એમને છત્રનું બહુમાન આપેલું. ત્યારથી એમનું કુટુંબ ‘છત્રપતિ’ તરીકે ઓળખાતું.

નીલકંઠરાયે પ્રાથમિક શિક્ષણ વડોદરામાં અને માધ્યમિક શિક્ષણ અમદાવાદમાં પોતાના મામાને ત્યાં રહી લીધેલું. મામા લલ્લુભાઈ મજમુદારના સાદાઈ અને કરકસરના ગુણોની ઊંડી છાપ નીલકંઠરાયના જીવન પર પડી. પરિશ્રમ અને ખંતથી કામ કરવાની ઉમદા તાલીમ પણ મામાને ત્યાંથી જ મળી.

નીલકંઠરાય મેટ્રિક્યુલેટ થયા કે તરત જ એમનાં સગાંસંબંધીઓએ એમને મહેસૂલ ખાતામાં ઊંચા હોદ્દાની સરકારી નોકરીમાં ગોઠવાઈ જવાની સલાહ આપી. પણ એ તો જુદી માટીના માનવી હતા. એમની ઇચ્છા તો તબીબી શિક્ષણ લઈ દાકતર બનવાની હતી. એમણે મુંબઈની ગ્રાન્ટ મેડિકલ કોલેજમાં પ્રવેશ મેળવ્યો અને સને ૧૮૮૦ માં ૨૫ વર્ષની ઉંમરે એલ. એમ. એન્ડ એસ. નામની ઉપાધિ મેળવી. આ પછી અમદાવાદમાં દાકતર તરીકે ખાનગી પ્રેક્ટિસ શરૂ કરી. પરંતુ એમના અંતરની ધૂન તો હતી લોકસેવાની.

એવામાં જ અમદાવાદના મિલ-
ઉદ્યોગના પિતામહ સમા રણછોડલાલ
છોટાલાલની સ્મૃતિમાં એક બહુર
દવાખાનું શરૂ થયું. એ દવાખાના માટે
દાતાઓનાં કુટુંબીજનો સેવાભાવી,
તેજસ્વી દાકતરની શોધમાં હતાં. એમની
નજર ડૉ. નીલકંઠરાય ઉપર ઠરી.
દાકતરને તો ભાવતું હતું તે વૈદે
ખતાવ્યું. સેવાના રંગે રંગાયેલા આ
તબીબે ધીકતી ખાનગી પ્રેક્ટિસ છોડી
દઈ બહુર દવાખાનામાં સેવા આપવાનું
સ્વીકાર્યું. સખત પરિશ્રમ, પ્રેમાળ
સ્વભાવ અને રોગના નિદાન માટેની

ઝીણવટભરી ચોકસાઈની એમની ખાસિયતને કારણે એ નાનકડું દવાખાનું થોડા જ વખતમાં વિશાળ હોસ્પિટલમાં ફેરવાઈ ગયું.

એક દિવસ સરકારી દવાખાનાના પટાવાળાએ આવી ડો. નીલકંઠરાયના હાથમાં એક પરખીડિયું મૂક્યું. શું હશે એ જ્યાલથી જરા ખચકાયા. પણ પરખીડિયું ખોલીને જોયું તો અમદાવાદના તે સમયના સિવિલ સર્જન ડો. જહોન રીખનો સંદેશો હતો. ‘સ્વ. રણછોડલાલ છોટાલાલ હોસ્પિટલ’ તથા તેના સેવાભાવી દાકતર નીલકંઠરાયની જ્યાતિ ડો. રીખના કાને પહોંચી હતી. એમણે નીલકંઠરાયને સિવિલ હોસ્પિટલમાં જોડાઈ સમગ્ર શહેરની જનતાની સેવા કરવાની સાથેસાથે તેમના તબીબી જ્ઞાનમાં પણ વૃદ્ધિ કરવા કહેણ મોકલ્યું હતું. અંતરનાં અમી સીંચીને ઉછેરેલ ‘સ્વ. ર. છો. હોસ્પિટલ’ ને છોડીને જવા એમનું મન આનાકાની કરતું હતું. આખરે, પોતાના જ્ઞાનનો લાલ તબીબી વિદ્યાર્થીઓને આપી શકશે અને સાથેસાથે પોતાને પણ તે ક્ષેત્રનો વિશેષ અનુભવ મળી રહેશે એમ વિચારી ડો. રીખનું આમંત્રણ સ્વીકારી લીધું. તે વર્ષ હતું ઈ. સ. ૧૮૮૩નું.

ડો. રીખે એમને સિવિલ હોસ્પિટલના નાયબ સર્જન બનાવ્યા. એટલું જ નહિ, બી. જે. મેડિકલ સ્કૂલમાં પ્રાધ્યાપક તરીકે તથા એ સંસ્થાના છાત્રાલયના ગૃહપતિ તરીકે પણ એમની નિમણૂક કરી.

અટપટા રોગોના નિદાનની બાબતમાં ગોરા દાકતરોથી ઘણી વાર એમનો મત જુદો પડતો. એવા પ્રસંગોએ એમના દાકતરી વિદ્યાના ઊંડા અભ્યાસ અને વાદકાપ અંગેના એમના અદ્ભુત કૌશલને કારણે સૌ એમના અભિપ્રાયને પૂરતું વજન આપતા. પોતાના ગોરા ઉપરી-અધિકારીને ખુશ રાખવા એમણે પોતાનું મંતવ્ય કદી બદલ્યું નહોતું.

તેઓ તબીબી-વિજ્ઞાનનાં સામયિકો અને પુસ્તકોના વાચન પાછળ પોતાનો સમય આપતા. એ ક્ષેત્રે થતી શોધખોળોથી માહિતગાર પણ રહેતા. તદુપરાંત શહેરની બહાર પ્રવૃત્તિઓમાં પણ એમને રસ હતો. ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીની દરેક પ્રવૃત્તિમાં તેઓ મોખરે રહેતા.

અધરાં શબ્દો:

અંગે = બાબતે, વિશે	વિવાદ = ઝગડો
મક્કમતા = અડગતા	વ્યયસાય અંગે = ધંધા, વેપાર માટ
પડકારને ઝીલવો = ચેલેન્જ લેવી	પાયરી = પદવી
બહુમાન = સન્માન	ઊંચા હોદ્દાની = હાઇ પોસ્ટની
મહેસુલ ખાતા = ટેક્સ ડિપાર્ટમેન્ટ	સ્મૃતિમા = યાદમા
અંતરની ધૂન = ઊંડા ઈચ્છા, લગન	પરબીડિયુ = કવર
નિદાન = રોગની ઓળખ	મોખરે રહેતા = આગળ રહેતા
કહેણ = વાત	વાઢકાપ = ઓપરેશન
ભાવતું હતું ને વદ બતાવ્યું = ગમતું હત ત જ કરવાનું આવ્યું	વજન આપવું = ભાર આપવો
મત, મંતવ્ય, અભિપ્રાય = ઓપીનીઅન	ઉપાધિ = ડિગ્રી

- ૧.૧ ગોરા દાક્તરઅને ભારતીય દાક્તર વચ્ચે શું વિવાદ થયો ? (2)
- ૧.૨ આ ભારતીય દાક્તર કોણ હતા ? (2)
- ૧.૩ તેમનો જન્મ ક્યાં અને ક્યારે થયેલો ? (2)
- ૧.૪ એમનું કુટુંબ કયા નામે ઓળખાતું ? (1)
- ૧.૫ તેમન મામાન ત્યાંથી કઈ તાલીમ મળી ? (2)
- ૧.૬ તેમણે એલ.એમ.એન્ડ એસ.ની ઉપાધિ ક્યાંથી અને ક્યારે મેળવી ? (2)
- ૧.૭ અમદાવાદમાં રણછોડલાલ છોટાલાલની સ્મૃતિમાં શું શરૂ થયું ? (2)
- ૧.૮ શું વિચારીને નીલકંઠરાયે ડૉ.રીબનું આમંત્રણ સ્વીકારી લીધું ? (3)
- ૧.૯ ડૉ.રીબે એમને સિવિલ હોસ્પિટલના નાયબ અને બીજું શું બનાવ્યા ? (2)
- ૧.૧૦ નીલકંઠરાય પોતાનો સમય ક્યાં આપતાં ? (2)

[20]

પ્રશ્ન- ૨

૨.૧ નીચે આપેલા શબ્દોના યોગ્ય સમાનાર્થી અર્થ શોધી લખો.
(કોઈ પણ ત્રણ)

૨.૧.૧ પરિશ્રમ.	મહેનત	માણસ	મહેક
૨.૧.૨ સંદેશો.	નાનો	સાર	સમાચાર
૨.૧.૩ સ્મૃતિ	શાણી	યાદ	તાજું
૨.૧.૪ અંતર.	અજગર	આડી	હૃદય

(3)

૨.૨ નીચે આપેલા શબ્દોના યોગ્ય વિરોધી અર્થ શોધી લખો.
(કોઈપણ ત્રણ)

૨.૨.૧ જીવન	જીવતું	મરણ	અંદર
૨.૨.૨ વિશાળ	કડવું	નાનું	વહેતું
૨.૨.૩ ગોરા	કાળા	અજબ	ગીત
૨.૨.૪ જાહેર	સોટી	ખાનગી	પાણી

(3)

૨.૩ નીચે આપેલા વાક્યોમાં ક્રિયાપદનું યોગ્ય રૂપ બનાવી લખો.

જેમ કે - નેહા રોજ સાંજે તરવા ... (જવું)
જવાબ : જાય છે

- ૨.૩.૧ ખંતથી કામ કરવાના ઉમદા તાલીમ પણ મામાન ત્યાંથી જ ... (મળવું)
૨.૩.૨ એમનું કટુંબ છવપતિ તરીકે ... (આળખવું)
૨.૩.૩ ગહપતિ તરીકે એમની નિમણૂક ... (કરવું)
૨.૩.૪ એ દર્દીનું ઓપરેશન પોતાની રીતે જ કરવા ... (માંગવું)

(4)

૨.૪ નીચે આપેલી ખાલી જગ્યામાં યોગ્ય શબ્દ શોધીને
ખાલી જગ્યા પૂરો.

(લોકસેવાની, ગ્રાન્ટ, વડવાઓએ, શિક્ષણ)

૨.૪.૧ એમના ... વડોદરા રાજ્યમાં ઊંચી પાયરી પર નોકરી કરેલી.

૨.૪.૨ માધ્યમિક..... અમદાવાદમાં પોતાના મામાને ત્યાં રહી લીધેલું.

૨.૪.૩ એમના અંતરમાં ધૂન તો હતી.....

૨.૪.૪ એમણે મુંબઈના.....મેડિકલ કાલેજમાં પ્રવેશ મળવ્યો. (4)

૨.૫ નીચે આપેલા વાક્યોમાં યોગ્ય વિશેષણ શોધી લખો.

૨.૫.૧ અમના સખત પરિશ્રમન કારણ નાનકડા દવાખાનું વિશાળ હોસ્પિટલમાં ફેરવાઈ ગયું.

૨.૫.૨ સેવાભાવી દાક્તર નીલકંઠરાયની ખ્યાતિ ડૉ.રીબના કાને પહોંચી ગઈ.

૨.૫.૩ કુટુંબીજનો તેજસ્વી દાક્તરની શોધમાં હતાં. (3)

૨.૬ નાચે આપેલા વાક્યો કયા કાળના છે તે કહો.

ઉ.ત. નાટક બહુ જ સરસ હતું. જવાબ: ભૂતકાળ

૨.૬.૧ નીલકંઠરાયના હાથમાં એક પરબીડિયું મૂક્યું.

૨.૬.૨ સાથે સાથે પોતાને પણ તે ક્ષેત્રના વિશેષ અનુભવ મળી રહેશે.

૨.૬.૩ થોડા જ વખતમાં વિશાળ હોસ્પિટલમાં ફેરવાઈ ગયું. (3)

૨.૭ નીચે આપેલ વાક્યોમાંથી સાચી જોડણી પસંદ કરી વાક્યા
ફરીથી લખો.

૨.૭.૧ એક ગોળા/ગોરા અને ભારતીય દાક્તર વચ્ચે વિવાદ ઊભો થયો.

૨.૭.૨ નીલકંઠરાયે પ્રાથમિક/પાટમિક શિક્ષણ વડોદરામાં લીધેલ.

૨.૭.૩ આ પડકારને ઝીલી/જીલા લઈ દર્દીનું સફળ ઓપરેશન કર્યું.

૨.૭.૪ પરત પિતા/પીતા વ્યવસાય અંગે વડોદરામાં રહતા.

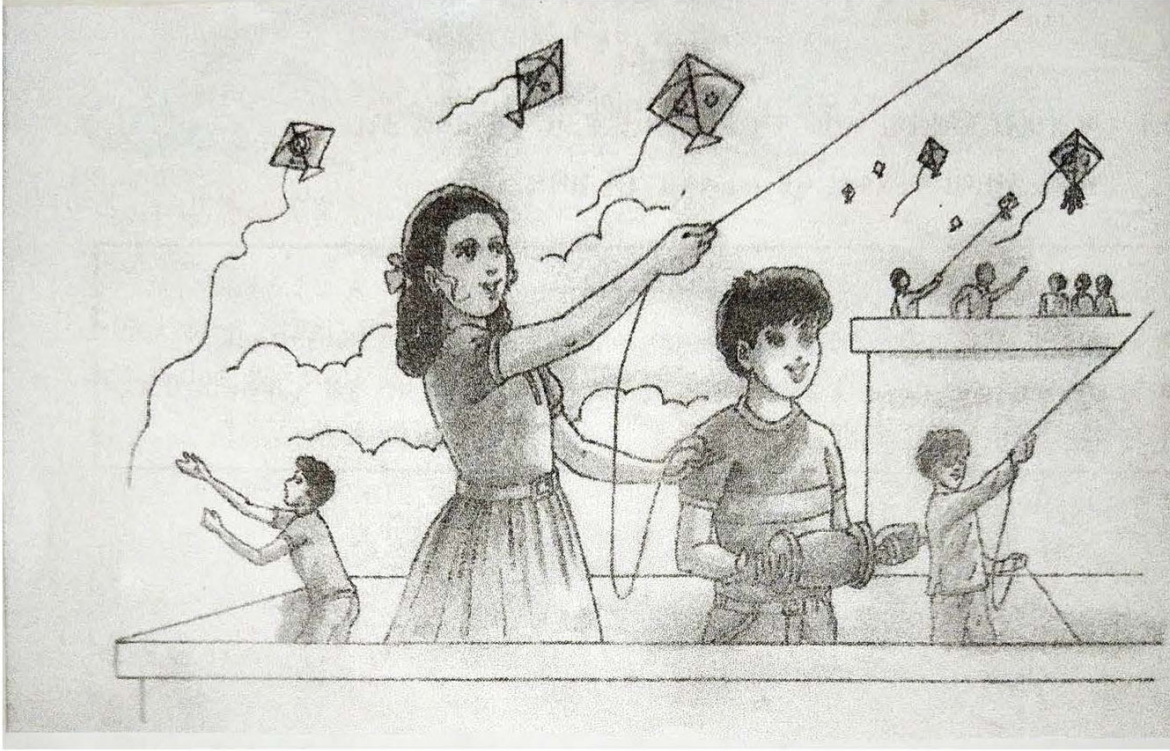
૨.૭.૫ થોડા જ વખતમાં વિશાળ/નિશાળ હોસ્પિટલમાં ફેરવાઈ ગયું. (5)

૨.૮ નીચેના વાક્યો સાચા છે કે ખોટા તે જણાવો.

૨.૮.૧ નીલકંઠરાયનું કુટુંબ “ઉવપતિ” તરીકે ઓળખાતું.

૨.૮.૨ નીલકંઠરાયે ડૉ.રીબનું આમંતરણસ્વીકારી લીધ. (5)

૨.૯ ચિત્ર વર્ણન: નીચે આપેલા ચિત્રને જોઈ પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

- ૨.૯.૧ આ ચિત્રમાં તમે કયો તહેવાર જૂઓ છો ? (3)
- ૨.૯.૨ આ ચિત્ર વિશે ચાર વાક્યો લખો. (4)
- ૨.૯.૩ આ ચિત્રમાં તમને ગમતી વાત લખો. (2)
- ૨.૯.૪ આ ચિત્રને તમે શું ટાઈટલ આપશો ? (1)
- [40]

60 marks

SECTION B

પ્રશ્ન-૩ નીચે આપલ પદો પરથી કોઈપણ પાંચ પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

૩.૧ ઓ સાઉથ આફ્રિકા ભૂમિ! સતાન અમ તમારા!
કરીએ પ્રણામ તમન! સ્વીકારજો અમારા!
બ્લેક, વ્હાઈટ ને બ્રાઉન, વિવિધ ધર્મ અનેક
દેવી સમાન રીત, સંતાન છે તમારા!
નામી અને અનામી ગરીબ અને તવંગર
અભણ અને ભણેલા, સંતાન અમે તમારા!

૩.૧.૧ અહીં કવિ આફ્રિકા ભૂમિને શું વાત કહે છે ? (3)

૩.૧.૨ આફ્રિકાની ભૂમિમાં કેવાં કેવાં લોકો રહે છે ? (3)

૩.૨ વેદ શાસ્ત્રનો ભારો લઈને એક ગધેડો આવે છે,
જ્ઞાન ખજાનો ખાંધે રાખી, પડિતમાં પરખાવે છે,
શાંતિભર્યો એ ચાલે ધીરું,
સંત બન્યો સમજાવે છે.
માથું નીચું જૂલત રાખી,
ધ્યાન ઘરે બતલાવે છે.

૩.૨.૧ કવિ અહીં કહેવાતા જ્ઞાનીને કોની સાથ સરખાવે છે ? (3)

૩.૨.૨ કહેવાતા જ્ઞાની શ કરો પોતાનો જાતને સંત બતાવે છે ? (3)

૩.૩ ઉરની સાંકલડી શરીના પંથ વિશાળ રચાવો,
હેયાના ઝરણા નાનાને સાગર જેવું બનાવો,
અમને ગરજતા શિખવાડો, પ્રભુ હે જીવન જ્યોત જગાવો.
અમ જીવનની વાદળી નાની આભ વિષે જ ઉડાવો,
સ્નેહભર્યા જલ તેજ શક્તિનાં ભરચક ધાર ઝરાવો,
અમને સ્થળ સ્થળમાં વરસાવો, પ્રભુ હે જીવન જ્યોત જગાવો.

૩.૩.૧ માનવ હૃદય કવું બને એમ કવિ ઇચ્છે છે ? (3)

૩.૩.૨ મનુષ્યનું જીવન કેવું બનાવવા માટે કવિ ઇશ્વરને પ્રાર્થના કરે છે ? (3)

[15]

પ્રશ્ન- ૪ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (કોઈ પણ પાંચ)

- ૪.૧ કુંવરીએ આણેલી દરેક ચીજમાં શો ગુણ હતો ? (3)
- ૪.૨ કુંવરીએ કઈ ચીજને સાથી વધુ અદ્ભૂત ભેટ તરીકે ગણાવી ? (3)
- ૪.૩ બેગમની ભાઈ કયા કારણે અવસાન પામ્યો ? (3)
- ૪.૪ રાજાનાં દર્શન કરતી વખત ઝાડુવાળાએ શું કર્યું ? (3)
- ૪.૫ કાબુલી અને મીની વિખૂટાં કેમ પડી ગયા ? (3)
- ૪.૬ મીનીના પિતાએ કાબુલીના ખિસ્સામાં નોટોનો થોકડો કેમ મૂક્યો ? (3)
- ૪.૭ પાંડવો બિહામણા જંગલમાં કવી રોતે કરતા હતા ? (3)

[15]**પ્રશ્ન- ૫ ‘ભગવાને નામ પાડયા’ નાટિકા પરથી**

- ૫.૧ ભગવાને ઘડલી સૃષ્ટિ કેવી હતી ? (5)
- ૫.૨ ચિત્રગુપ્તને શી મુશ્કેલી નડી ? (5)

[10]**40 marks****Total: 100 marks**